

**ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

ВІСНИК

ВІСНИК

**Чернігівського національного
педагогічного університету**

Випуск 84

Серія: ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

**Чернігів
2011**

<i>Волковницька Т.М.</i>	
КУРАТОРСЬКА ГОДИНА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ	44
<i>Гавриленко Т.Л.</i>	
ФУНКЦІЇ ТА НАПРЯМИ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ГУВЕРНЕРА.....	47
<i>Голубочка І.С.</i>	
СОЦІАЛЬНЕ СТАНОВЛЕННЯ ДІТЕЙ-СИРИТ ЯК ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	51
<i>Гриценко В.А.</i>	
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЧИННИКИ ВИНИКНЕННЯ ПОЧУТТЯ САМОТНОСТІ У ПІДЛІТКІВ.....	54
<i>Грищенко С.В.</i>	
ПЕРЕДУМОВИ ПРОЦЕСУ САМОВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ	58
<i>Демченко О.П.</i>	
ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ.....	63
<i>Дороній Н.М.</i>	
ЖИТТЄВИЙ УСТРІЙ ТА ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ЯК ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ СТАТЕВОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ	67
<i>Дрижак В.В., Олійник О.І.</i>	
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ СИСТЕМІ.....	70
<i>Завада Т.О.</i>	
ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМІНЬ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ ПЕДАГОГІКИ.....	74
<i>Завацька Л.М.</i>	
ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПАТРОНАЖУ У СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	77
<i>Завацька Л.М., Махоткіна Л.Б.</i>	
ДО ПРОБЛЕМИ ДЕЙСТИТУАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ	81
<i>Катруца Н. Б.</i>	
КОНФУЦАНСЬКА ЕТИКА ЯК ОДНА З ПІДВАЛИН ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОСТІ В РАМКАХ ЯПОНСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ.....	84
<i>Касьянова М.В.</i>	
РОЗВИТОК ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СИРИТ В УМОВАХ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ ЗАСОБАМИ АДАПТАЦІЇ ДО СТУДЕНТСЬКОГО КОЛЕКТИВУ	88
<i>Клішевич Н.А.</i>	
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА КРИМІНАЛЬНОЇ МІЛІЦІЇ У СПРАВАХ НЕПОВНОЛІТНІХ З ПІДЛІТКАМИ ІЗ ДЕЛІНКВЕНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ.....	92

КУРАТОРСЬКА ГОДИНА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

У статті розглядаються різні підходи до проведення кураторських годин, метою яких є формування професійних якостей, необхідних для здійснення професійної діяльності соціальних працівників та соціальних педагогів.

Ключові слова: професійні якості, соціальна сфера, куратор, кураторські години.

Different approaches to carrying out the curatorial classes that are aimed at formation of professional qualities necessary for implementation of professional activity of social workers and social educationists are examined in the article.

Key words: professional qualities, social service, curator, curatorial classes.

Постановка проблеми. Підготовка фахівців соціальної сфери дуже відповідальний і кропіткий процес. Майбутні соціальні працівники та соціальні педагоги мають володіти певним спектром знань, умінь та навичок, а також характеризуватися такими людськими якостями, як толерантність, доброта, людяність, ввічливість, емпатійність і т.д. Такі якості необхідно виховувати у студентів у процесі їх навчання у вищому навчальному закладі. Перехід до болонської системи освіти передбачає зменшення аудиторних годин навчання і збільшення тем на самостійне опрацювання. Відповідно зменшується і виховний вплив аудиторних занять. У такому разі збільшується роль викладачів-кураторів та кураторських годин при формуванні професійних якостей майбутніх соціальних працівників. Враховуючи все вищезазначене, актуальність даної теми є беззаперечною.

Проблематикою роботи кураторів займалися такі науковці, як Романова С.В., Давиденко Н.О., Литвин І.В., Осипова Т.Ю., Бартенева І.О., Біла О.О. та ін. Проте, наукові розробки більше стосуються педагогічної майстерності педагогів наставників, а не проблематики кураторських годин як чинника формування професійних якостей.

Мета статті. Проаналізувати різні види кураторських годин, які впливають на формування професійних якостей у студентів – майбутніх фахівців соціальної сфери, у позааудиторний час.

Теоретичний аналіз проблеми. Перш ніж перейти до безпосереднього розгляду можливих варіантів кураторських годин, метою яких є виховання професійних якостей майбутніх працівників соціальної сфери, необхідно визначитися з такими поняттями, як професійні якості соціальних працівників, куратор академічної групи та кураторські години.

Для успішного виконання професійної діяльності людина повинна володіти низкою характеристик. У науці вони одержали назву – професійні якості особистості. Професійні якості – це окремі динамічні риси особистості, окремі психічні і психомоторні властивості (виражені рівнем розвитку відповідних психічних і психомоторних процесів), а також фізичні якості, які відповідають вимогам певної професії й сприяють успішному оволодінню цією професією.

Соціальний працівник повинен володіти чималим арсеналом умінь і навичок, володіти глибокими знаннями в галузі наук про людину: психології, медицини, соціології, педагогіки, економіки, права, етики тощо. Вміння застосовувати їх у поєднанні з відповідними особистісними якостями і здібностями до творчості можуть розглядатися, як готовність спеціаліста до професійної діяльності. А.Й. Капська виокремлює наступні групи професійно обумовлених особистісних якостей, необхідних спеціалісту соціальної сфери:

- інтелектуальні (професійна компетентність, ерудиція, оперативність мислення і прийняття рішень, розміркованість, кмітливість, орієнтація на навчання);
- моральні (гуманність, громадянськість, доброзичливість, тактовність, терпимість, принциповість, повага до людей, чесність, винахідливість, оптимістичність);
- комунікативні (комунікабельність, адаптивність, контрактність, емоційність, уміння слухати і чути, уміння переконувати, почуття гумору);
- вольові (наполегливість, витримка, рішучість, організованість, врівноваженість, сміливість, вимогливість, дисциплінованість);
- організаторські (активність, ініціативність, відповідальність, впевненість в собі, цілеспрямованість, підприємливість) [2].

Особистісні якості формуються у ході оволодіння знаннями, виховної роботи, самостійними зусиллями студента. Сумлінне ставлення до справи, відповідальність, чесність, порядність, принципиовість, цілеспрямованість – ці якості потрібні всім спеціалістам. Для працівників соціальної сфери вони є суттю спеціальності, запорукою успішного виконання професійних обов'язків, громадського визнання і морального самоутвердження. Соціальний працівник має бути гуманним, поважати людину, яка потребує допомоги, підтримати її професійно і морально, надихнути на подолання труднощів, вселити віру у власні сили й можливість повернення до гідного життя [3].

Професійні якості можна набувати в умовах вищого навчального закладу, як в аудиторний час так і позааудиторно. Позааудиторно виховну роботу здійснюють викладачі-куратори студентських груп.

Куратор академічної групи – це наставник і організатор, вихователь і консультант для студентів групи.

Можна виділити наступні завдання куратора:

1. Розробка, розвиток і корекція напрямів позанавчальної роботи з розвитку і становлення особистості студента.

2. Створення банку даних про творчі організаторські здібності студентів та їхній подальший розвиток у процесі виховної роботи.

3. Активізація виховної роботи із залучення студентів до творчого, освітньо-пізнавального, наукового процесу в позааудиторний час.

4. Прагнення залучити до роботи групи всіх студентів.

5. Проведення поза аудиторних заходів за різною тематикою [1].

Серед основних форм виховної роботи кураторів є кураторські години, які можуть проводитися у вигляді бесід на різноманітні теми, диспутів, екскурсій, зустрічей з ветеранами війни, праці, з працівниками лікувальних, освітньо-виховних, правоохоронних та закладів соціальної сфери, звітів активу групи, проведення у групі студентських та профспілкових зборів, "круглих столів", інших заходів виховного впливу в студентських аудиторіях і гуртожитках (із залученням фахівців різного профілю); культпоходів історичними місцями рідного краю, до музеїв, картинних галерей, на виставки, до театрів; індивідуальна виховна робота зі студентами з урахуванням їх індивідуальних особливостей.

Планування кураторських годин проводиться згідно з планом виховної роботи ВНЗ, планом загальних заходів студентського активу ВНЗ, з урахуванням рекомендацій Міністерства освіти України, а також особливостей складу групи. Планування кураторських годин здійснюється куратором академічної групи під керівництвом декана та заступника ректора з виховної роботи. Куратори груп майбутніх спеціалістів соціальної сфери особливо ретельно та відповідально мають відноситись до планування та проведення кураторських годин. Обов'язково мають враховуватись професійні вимоги до майбутніх спеціалістів соціальної сфери. Перевага має надаватись темам морально-етичного характеру, людяності, добропорядності, милосердя.

Типова методична розробка кураторської години

I. Організаційний момент.

Визначається наявність студентів (Прізвища, імена, по батькові відсутніх студентів та причини відсутності), їх настрій, зовнішній вигляд.

II. Аналіз навчальної дисципліни у групі.

Конкретно вказати прізвища студентів, які були відсутні на заняттях без поважної причини, та прізвища студентів, які мають незадовільні оцінки з предметів; скласти графік ліквідації заборгованостей і роботи в ньому відмітки.

III. Планування завдань на наступні 2 тижні.

IV. Розкриття теми кураторської години.

V. Заслуховування звітів про виконання громадських доручень.

VI. Підбиття підсумків кураторської години [1].

З досвіду роботи кураторів Чернігівського державного інституту права, соціальних технологій та праці, які працюють в групах спеціальності "соціальна робота", можна виділити наступні заходи, що сприяють формуванню у студентів професійних якостей і проводяться у вільний від навчання час:

- кураторські години-бесіди на такі теми, як "Студентство проти наркотиків", "Моя Батьківщина", "Пізнаємо себе або який у вас характер?", "Чернігів стародавній", "Мої батьки", "Голодомор 1932-1933 рр", "Дошлюбні сексуальні відносини – варто чи ні?", "Конфлікти та способи їх вирішення", "Моя майбутня родина", "Моя громадянська відповідальність", "Життя в чистоті або наслідки дошлюбних статевих відносин" та інші;
- кураторські години у формі зустрічей з різними спеціалістами на морально-етичні теми. Наприклад, зустріч з канадським професором Стефаном Пісоцьким на тему "Життя в чистоті", лекція президента громадської організації "НАРКОНОН" м. Київ М.В.Грибанової "Вся правда про наркотики та алкоголь", лекція психолога центру громадських ініціатив "Зірка Славутича" м. Дніпропетровськ Т.В.Морозової "Обратная сторона сексуальной революции" та ін.;
- організація туристичних походів до лісу, в гори і т.д.;
- відвідування пам'яток культури, музеїв, театрів;

- відвідування обласних, міських, вузівських культурно-масових заходів та заходів, спрямованих на виховання морально-етичних, естетичних цінностей та пропаганду здорового способу життя.

З досвіду роботи кураторів Чернігівського державного інституту права, соціальних технологій та праці, можна виділити такі: участь студентів в концертній програмі присвяченій Дню толерантного відношення до хворих на ВІЛ/СНІД (організатори Чернігівська міська громадська організація "Наше покоління", міні-театр "Аномалія", Чернігівський міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, Чернігівське обласне представництво Всеукраїнської мережі ЛЖВ), участь у концертній програмі за здоровий спосіб життя "Фішка твого життя" (організатори Чернігівський міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді), участь у акції проти паління (організатори студентський профспілковий комітет Чернігівського державного інституту права, соціальних технологій та праці) та ін.

Достатня увага має приділятися зустрічам з працівниками даної галузі – представниками як державних структур (фахівцями управління у справах сім'ї та молоді, освіти і науки облдержадміністрації, обласних та міських центрів соціальних служб для дітей сім'ї та молоді, клініки дружньої до молоді та ін.), так і не державних громадських організацій (таких як Всеукраїнська мережа ЛЖВ, Чернігівська міська молодіжна організація "Наше покоління", Мінітеатр "Аномалія" та ін.), відвідуванню установ, організацій та об'єднань, які здійснюють соціальну та соціально-педагогічну роботу.

Для того, щоб робота здійснювалась ефективно, сучасно, враховуючи новітні технології, швидкі темпи розвитку суспільства, куратор повинен постійно творчо розвиватись, вдосконалювати виховні техніки, засвоювати нові методи впливу на студентів, опрацьовувати нові актуальні для молоді теми. Значний вплив на саморозвиток та самовдосконалення здійснюється під час обміну досвідом між кураторами. Такий обмін досвідом може забезпечити методичне об'єднання кураторів. На зборах даного об'єднання можуть вирішуватись питання щодо успішності та відвідування занять студентами, стану проживання у гуртожитках навчального закладу, взаємодія з батьками, цікаві теми кураторських годин, планування загальних екскурсій, інформування про культурно-масові заходи навчального закладу та міста, питання проблем духовності студентів, їх морального виховання.

Головне, що призведе до успіху куратора в становленні особистості студента, а також у формуванні професійних якостей, необхідних працівникам соціальної сфери – це дотримання принципу індивідуального підходу. Індивідуальна робота в цьому випадку виступає як одна з найбільш дієвих форм виховання. Індивідуальний підхід дає можливість куратору знайомитись з внутрішнім світом студента, дозволяє передбачити його реакцію і його ставлення до заходів виховного впливу [1].

Висновки. У процесі своєї діяльності викладач-куратор груп майбутніх спеціалістів соціальної сфери має спланувати кураторські години таким чином, щоб у них приділялося достатньо уваги вихованню духовних та моральних якостей студентів, сприяння самоактуалізації та самовиховання студентів, розвитку почуття відповідальності та людяності, що у цілому буде позитивно впливати на формування професійних якостей. В своїй діяльності куратор має тісно співпрацювати з представниками адміністрації навчального закладу, іншими кураторами, органами студентського самоврядування, а також з державними та громадськими організаціями.

Аналізуючи досвід роботи Чернігівського державного інституту права, соціальних технологій та праці, можна виділити можливі варіанти кураторських годин, що мають за мету формування професійних якостей майбутніх фахівців соціальної сфери у позааудиторний час: кураторські години-бесіди; кураторські години у формі зустрічей з різними спеціалістами на морально-етичні теми; організація туристичних походів; відвідування пам'яток культури, музеїв, театрів; відвідування обласних, міських, вузівських культурно-масових заходів та заходів спрямованих на виховання морально-етичних, естетичних цінностей та пропаганду здорового способу життя; кураторські години у формі зустрічей з практикуючими працівниками соціальної сфери.

Даний спектр кураторських годин має постійно розширюватись та вдосконалюватись. Для цього педагогам-наставникам необхідно постійно співпрацювати зі спеціалістами соціальної сфери, психологами, займатись самовдосконаленням, проводити кураторські години у цікавій формі з елементами тренінгу. Куратор має бути прикладом для своїх студентів.

Інститут кураторства і, кураторські години зокрема, мають безперечно вагомий вплив на формування професійних якостей майбутніх фахівців соціальної сфери.

Література

1. Осипова Т.Ю., Бартенева І.О., Біла О.О. та ін. Виховна робота зі студентською молоддю: навч. посіб. / За заг. ред. Т.Ю.Осипової. – Одеса: Фенікс, 2006. – 228 с.
2. Соціальна робота: технологічний аспект: Навчальний посібник /за ред. А.Й. Капської. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 352 с.
3. Кучменко Е.М. Професійна ідеологія соціального працівника / Е.М. Кучменко // Ринок праці та зайнятість населення. – 2009. – № 4. – 110 с.

Стаття надійшла до редакції 29.10.2010